

Kırkpınar Yağlı Güreşleri

Türklerin kültürel yaşamında güreş; kişinin rüştünü ispat ettiği, kendini ortaya koyduğu, gençliğe geçişteki ilk aşaması ve tüm bunların haricinde yetiştirilmesi hedeflenen çocukların, yaşamın zorluklarını anlama ve algılamasındaki eğitim vasıtası olarak gördükleri bir eğitim vasıtasıdır. Güreş ve bu bağlamda pehlivanlık imgesi de erkeğe özgü bir unsur olarak benimsenmişse de kadınların güreşe tevessül etmeleri erkekliğe bir özenme olarak değerlendirilmiş, İslâm'ın kabulüne kadar da karşı çıkılmamıştır.

Türklerin ata yurdu olan Karakurum, Altay ve Tanrı Dağları eteklerinde rastlanılan atlı-göçebe ve yerleşik yaşam düzeninin izleri, bizlere onların hayatlarının her evresinde güreşin ne denli önemli bir yeri olduğunu göstermektedir. Bu ifadeden hareketle, Türklerin güreş ile olan yakınlığının tespit edilebilen en eski belge, M.Ö. 6. yüzyılda Ordu kentinde bulunan iki Türk Alp'inin güreş tuttuğu bir tunç levha üzerindeki konfigürasyondur.

İslamiyet öncesindeki Türklerin yaşamları hakkında kısa bilgiler veren Çin kaynaklarında, Türklerin Pi-Yung olarak bilinen kale biçimindeki karargâhta Alplik teşkilatını kurduklarından bahsedilmesi, teşkilat mensuplarının birlikte ava gitmeleri, savaşmaları ve spor faaliyetlerinde bulunmaları ne denli güçlü bir spor kültürünün sahibi olduklarını göstermiştir. Ayrıca sözü edilen teşkilat kültürünün en değerli örneklerinden birisi de Türklerin, sonbahar mevsiminde yalnız güreşlerin olduğu büyük şenlikler yapmalarındadır ki, bu şenlikler, halkın matemini dağıtabilmek adına düzenlenen, insan ve at yarışlarının dışında, güreş müsabakalarını da içeren tertiplerdir.

Türklerin İslâm dinini benimsemeleri ile birlikte yiğitlik, bahadırılık, cihangirlik kahramanlık duygusunun karşılığı olan "Alp" kavramı, farklı toplum ve topluluklarla girilen ilişkilerin neticesinde, zamanla yerini İranlıların "pehlivan" kelimesine bırakmıştır. XV.Yüzyıla ulaşıldığında Hacı Bektaş-ı Veli Velayetnamesinde, "Alp" olarak anılan kişinin aslında "pehlivan" demek olduğu da ifade edilmiştir: *"... Uluların adına Ay doğmuş Alp derler, bunlar Oğuz Ata isümleridür ve hem Alp demek Oğuz denilince pehlevan dimektür."* Yine Kaşgarlı Mahmud'un eseri Divan-ı Lügat- it Türk'te "Kısrak" kelimesini açıklarken, *"Kız birle küreşme, kısrak birle yarışma..."* ifadesi ile "kız ile güreşme çünkü kızlar kuvvetli olur, seni alt eder; kısrak ile yarışma onlarda hızlı, çevik olduklarından seni mutlak surette geçer." diyerek Türkistan coğrafyasında kızların dahi erkeklerle güreş tuttuğundan bahsetmiştir.

Anadolu haklının yaşam felsefesinde pehlivanların kullandığı aksesuarlar dahi (muska, pazuband, kırmızı mum), kendisine yer bulmuştur. Örneğin, muska halk arasında kötülüklerden, kaza ve musibetlerden korunmanın yolu olarak değerlendirilip, kullanılırken, kişinin cebinde kırmızı mühür mumu bulundurması hastalık kapmayacağına delalet

sayılmıştır. Güreş ve pehlivanlığa ilişkin bu ifadeler, inanç ve geleneksellik noktasında görsel imgenin halkın belleğinde ne denli kuvvetli bir yer edindiğini göstermesi açısından da önemlidir.

Selçuklular dönemine gelindiğinde ise savaş kahramanlarının da “pehlivan” olarak anıldığı tespit edilmiştir. Bunun en müstesna örneklerinden birisi İbn-i Bibi'nin Kahta Kalesini Şamlılardan alan Mübarizzüddin Çavlı'nın başarısını Sultan I. Aleaddin Keykubat'a bildirirken “*Sultan, Kahta'nın muhafızlığını onu tekrar Selçuklu ülkesine katan pehlivana devretti*” cümlesidir.

Bu anlamda Kırkpınar'da yaşanan güreş geleneği sosyal bir norm olmanın yanında kültürel teamüllerle bezenmiş, toplumsal bir olgudur. İşte bu sebeple Kırkpınar'ı 1361 tarihiyle başlatmak, Türkistan'dan getirilen Aba, Kuşak, Karakucak güreşlerine ve hali hazırda İslâmiyet öncesindeki adları ile anılan güreş tekniklerine ilişkin bir haksızlık olur.

Osmanlı dönemi devlet adamlarından Kazasker Mustafa Efendi'nin Tashih'ül- Galatat adlı eserinde, “...pehl ile van kelimeleri mürekkebdir. Pehl “asker” ve “van” “ban”dan maklub olarak muhafaza anlamındadır ki; kadimen askeri komutanlarına denilir.” biçiminde bir ifade de kullanmıştır.

Ayrıca Anadolu ve Balkan coğrafyalarında kuruluş maksadı dini ritüelleri yerine getirmek olan Bektaşî Senkretizmi, bil'umum tarikat tekkelerinde yoğun olarak pehlivan da yetiştirilmiştir. Balkanlarda, Razgrad Demir Hasan Baba, Süleyman Baba, Şüca Dede, Hüseyin Baba, Dobruca Sarı Saltık, Dimetoka (Didimotiho) Seyyid Ali (Kızıl Deli) Sultan, Haskova Otman Baba sosyal faaliyetlerinin dışında, alegorik anlamda oldukça mahir pehlivanlar yetiştirmişlerdir. Anadolu'da Eskişehir Oynaş Sultan Şucaaddin (Şecaatli) Baba, Kütahya Seyyid Gazi, Antalya-Elmalı Abdal Musa, İzmir Tire Kurt Baba, İzmir Birunabad Şüca Dede, Çorum, Şeyh Demir gibi tekkeler, “Güreş Eğitim Merkezleri” veya “Spor Akademileri” olarak döneminde tanımlanmıştır. Osmanlı Devleti'nin topraklarında yağlı güreşin ana coğrafyalarından olan Balkanlar, buna mukabil Rumeli ve Arabistan yarımadasına kadar uzanan alanda çok sayıda güreş tekkesi tesis edilmiştir. Halkın yoğun ilgisine mazhar olan ve merkez idarenin desteğini ardına alan mezkûr tekkelerde güreş ve sair idmanları yapmak bir tür ibadet kabul edilmiştir.

Osmanlı'da bu tekkeler kadar hangâh, dergâh ve zaviyelere de şakirdanların alımında belli başlı maddi ve manevi özelliklerinin olması esası gözetilmiştir. Söz konusu güreş tekkelerine alınacak şakirdin hiçbir zaman etnik kökenine bakılmamış, ahlakı, dini ritüellere uyumu kuruma intisap da birinci derece de rol oynamıştır. Bu tekkelere duhul edebilmek her zaman bir itibar kazancı sağladığı gibi bazı sorumlulukları da taşıma zorunluluğunu beraberinde getirmiştir. Tekkelerde her zaman Şeyh eşliğinde Gülbak-ı Muhammedi çekilmiş, Pir yar-ı Mahmud-u Veli adına salavat getirilmiş, Pazartesi, Perşembe ve Cuma günleri dışında kudüm, davul eşliğinde düzenli idmanlar tertiplenmiş, idmanlar metotlu bir sistemle yapılmıştır. Yağlı güreş yapan her pehlivan, güreşin kurallarına ve âdetlerine uymakla yükümlü tutulmuş, bu durumda yağlı güreşte değişmeyen ritüellerin oluşmasına zemin hazırlamıştır.

Yukarıda bahsi geçen tekkelerden bazıları özellikle saraya yıllar boyunca pehlivan vermiştir. Padişahta söz konusu tekkeleri korumuş ve gözetmiştir. Bunlardan birisi de Keçeci Baba Zaviyesidir ki Sivas şehrinin Kazabad kazası (Tokat-Erbaa) Keçeci Köyünde Ahi Mahmud Veli (Keçeci Baba) tarafından bani olmuş bir zaviyedir. Bu zaviye, XIII. yüzyılın ikinci yarısında kalenteri Babası olan bu zatın vakfiyesi olarak da hizmet görmüştür. XVII. yüzyıla gelindiğinde ise aynı yerde, 82 dervişin pehlivanlık eğitimini tamamladıkları anlaşılmıştır.

Osmanlı Devleti'nin ilk güreş tekkesi, Bursa'nın fethinden on yıl sonra 1336 yılında Nilüfer (Holiferia) Hatun adına vakfedilen, Pınarbaşı Meydanında, yapım masrafları beylik hazinesinden karşılanan, surun içerisindeki “Güreşçiler

Tekkesi”dir. Ardından bunu Edirne’deki Tekke-i Miri’nin mevkii “Semiz Ali Paşa Çarşısı yanında, Balık Pazarının İğneciler Kapısına bakan iç yüzündeki yerin yapımı izlemiştir. Evliya Çelebi’ye göre Bu tekkeler birer hayır kurumu olduğundan masraflarını karşılayabilmeleri içinde yine onların tasarrufuna vakfiyeler verilmiştir. Edirne’de bu anlamda en bilinen dini kurumlardan olan Veliyyüddin Mahallesi’ndeki Seyyid Cemaleddin Pehlivan Zaviyesi ve vakfidir. Bu güreşçi tekkesi ile ilgili olarak, 200 pehlivanın yatılı kaldığı, her gün en az iki saat yalınayak ve gömleksiz, üç yüz elli tür teknikle güreşlerin tutulduğu, idman alanlarının ve çevre düzenlemesinin çok kaliteli olduğundan söz edilmiştir. Bu zaviyenin Rumelili pehlivanlarının (70-80 kişi) hafta da bir kere Cuma günleri bir araya gelerek, seyrine doyum olmaz güreş müsabakaları sergiledikleri de tespit edilen bilgiler arasındadır. Söz konusu bu güreş tekkeleri, tarikatlara ait tekkelerden faaliyet anlamında farklıdır ve merkezden de imtiyaz sahibidir. Bu tekke ve zaviyelerin varlığı sebebi ile Osmanlı merkez yönetimi tarafından mezkûr kurumların bulunduğu yere köprü, yol, okul, çeşme ve benzeri hizmetler götürmesi teşvik edilmiş, vakıf sayesinde yöre halkı vergiden dahi muaf tutulmuştur.

Bilindiği üzere Osmanlı Devleti’nde vakıf sistemi ile idare edilen bu mezkûr tekkelerin iratlarını, güreşe ve pehlivan yetiştirmeye harcamaları, tekkelerin sahibi olduğu en kıymetli niteliklerinden birisi olarak kabul edilirdi. Padişahlar genellikle, dini anlamda önemli günlerde kadir geceleri, Ramazan ayında teravih zamanlarında, bayramlarda ve özellikle Cuma namazlarında, bunun yanı sıra kış mevsiminden bahara geçişlerde, kışlık saraydan, yazlık saraya hicret sırasında, çayırda yapılan güreş müsabakalarında, surre-i hümayun alaylarında ve Donanma-yı Hümayun çıkışlarında, divan günlerinde, cülus akçesi dağıtılması sırasında, kılıç kuşanma törenlerinde, yabancı elçilerin gelişinde, Mevlit, Miraç ve Berat, Kandilleri ile Ramazan’da Hırka-i Şerif odasının açılışında, Sultan ve eşlerinin Tophane, Eski Saray gibi yerlere gidişlerinde, Sultan hanımların nişanlarında ya da düğün törenlerinde (Sur-i Cihaz), şehzadelerin sünnet merasimlerinde (Sur-i Hitan), şehzadelerin doğduğunda (Veladet-i Hümayun), ayrıca yine şehzadelerin ilk derse başlangıç günü olan Bed’i Besmele zamanlarında, ordunun bir zafer elde ettiği (Fetih Şadumanlığı) dönemlerde yapılan merasimlerde, huzurlarında müsabaka yaptırarak güne ortak olan hemen her sanatkâra ve pehlivana ihsanlarda bulunmuşlardır.

Osmanlı Devleti’nde saraya “Hassa Pehlivanları” olarak alınan güreşçilerin hemen tamamı şenliklerin en kıymetlisi olan Kırkpınar Yağlı Güreşlerinde mutlaka müsabık olmuşlardır. Hassa Pehlivanları saraya girmelerinin ardından kendilerine düzenli olarak Ceyb-i Humayun’dan ödenek de ayrılmıştır. Saray pehlivanlarına ilk düzenli ödenek II. Mustafa devrinde verilmeye başlanmıştır. Ancak II. Mahmud devrine ulaşıldığında, saray pehlivanlığı statüsünde ciddi değişimler yaşanmış, 1827 yılının Temmuz ayından itibaren Enderun’un ve ocakların tasfiye edilmesi ile birlikte pehlivanlar da bilgi, görgü, tecrübe ve becerileri noktasında değerlendirilerek, Asakir-i Mansure-i Muhammediye’ye subay, redif asker, er olarak kaydedilmiş ya da memleketlerine gönderilmiştir.

XIX. yüzyılın son yarısından itibaren devlet nezdinde çıkarılan kanunla yeniden düzenlenmiş, ülke genelinde yağlı güreş adına yapılacak her türden organizasyonu tertip edeceklerin öncelikle yörenin mülki erkanına, ardından gazeteler vasıtasıyla halka nerede bir panayır tertip edilecekse, faaliyetin muhteviyatı hakkında tafsilatlı bilgi verilmesi istenmiştir. Buna göre, yapılacak güreş ve at yarışı müsabakalarının yer, gün ve saatlerinin haricinde, güreş yapacak pehlivanların adları, boyları, kazanan pehlivanlara takdim edilecek ödüller de halka aktarılmıştır. Kırkpınar Yağlı Güreşleri, XIX. yüzyıldan itibaren panayır havasında yapılan bir organizasyon haline gelmiş olsa da Ramazan, düğün ve hayır kurumları yararına yapılan faaliyetlerinde bu sayede ilham kaynağı olmuştur.

Sosyo-politik olduğu kadar sosyo-ekonomik anlamda da Anadolu’daki şenliklerin en kıymetlilerinden birisi olarak

bilinen Kırkpınar'ın güreş yeri, zaman zaman tartışmalara da konu olmuştur. Sultan Abdülaziz devrinde Avusturyalı Felix Kanitz, Kırkpınar'ın mevkiini tespit etmiş ve 1904 yılında haritasını da Viyana'da bastırmıştır. Buna göre XIX. yüzyılın sonu ve XX. yüzyılın başında kadar kullanıla gelen ve Edirne Karaağaç üzerinden Pazarkule sınır kapısına 12-17 km uzaklıkta olan ve günümüzde Yunanistan'nın sınırları içerisine kalan, Dulcarız-Çerekköy-Seymenli ve Ortaköy (Keramos) kasabasına bağlayan, 40 km'lik yolun yanında bulunan Simavina (Ammovounon) ve Sarı Hızır (Kiprionos) köyleri arasında özellikle Samona (Simonia) Köyünün merası içerisinde kalan (bugün Yunanistan toprakları) yerde tertiplenen alan olarak tespit edilmiştir. Bir başka deyişle, Güney kısmı tribün gibi hafifçe yüksek, güneybatı istikametinde, kuzey ucunda ise Arda Nehrinin aktığı arazi ki 1913 yılından önce burası Topçuoğlu Ali Ağanın tarlası olup, Takioglu Recep Ağanın tarlası ile Çilingiroğlu'nun bahçesi ve Kırklar Çeşmesi ile çevrili Nazif Ağa tarlası denen alanda yağlı güreş müsabakalarının yapıldığı mevkiidir.

Kırkpınar Yağlı Güreşleri savaş dönemlerinde (Covid-19 hariç) icra edilememiştir. I. Dünya Savaşı'nın ardından Anadolu topraklarında devam eden Milli Mücadele devrinde de Kırkpınar Yağlı Güreşleri tertip edilememiştir. Bu bağlamda savaşın ardından Anadolu topraklarında ilk yağlı güreş müsabakası Mudanya Mütarekesi imzalanmadan tertiplenen "Türkiye Yağlı Güreş Başpehlivanlık" müsabakasıdır. Ramazan ayının ilk gününden, son gününe kadar (28 Nisan-27 Mayıs 1922) İstanbul Şehzadebaşı'nda, İbrahim Paşa hamamı karşısındaki, Arpacı Halis Efendi'ye ait arazi üzerinde iftardan, sahura kadar geçen süre zarfında düzenlemiş ve resmi kayıtlara da bu ad ile geçmiştir. Savaş sonrası düzenlenen ilk organizasyonun galibi, Babanakkaşlı Eyüp (Ünlü) pehlivan olmuştur.

Bununla beraber Türk tarihinde yağlı güreşlerde başpehlivanlık söz konusu olduğunda, Edirne'de yapılan yağlı güreşlerin, pehlivanlığın ilanının merkezi olduğu şeklinde geçmişten gelen genel bir kabul vardır. Bu anlamda, 1923 yılında Edirne'de yapılan ilk yağlı güreşlerin tertip edilmesinde, Hatip Köyden İdris oğlu Kâmil Ağa, Süloğullarından Seyit Ağa, İğnesi Köyünden İsmail Efendi, Hamzabeyli Ahmet Ağa, Kırkpınar Köyünden Hüsnü Ağa, Edirne'nin tanınan eşrafından Nazım Bey, Cumhuriyet'in ilk Edirne Belediye Başkanı Kasım (Yolageldili) Bey, Büyük Hacı İbrahim Bey yoğun çaba sarf etmişlerdir.

Millî Mücadelenin ardından ilk Kırkpınar güreşleri olarak kabul edilecek müsabakalar halk arasında Sarayıçi'ne yakın bir alanda yapılmıştır. Mezkûr güreş müsabakalarına Babaeski ve Edirne'deki mızraklı süvari alayları da iştirak ederek, eski Türk kültüründeki at oyunlarını da gelen seyircilere yeniden gösterme şansı elde edilmiştir. Bu noktada ilk Kırkpınar Ağalığı vazifesini de oluşturulan komisyonun üyeleri ortaklaşa üstlenmişlerdir. Müsabakaları yönetmekle görevli hakemlikler ise Adalı (Abdul)Halil, Suyolcu Mehmet ve Ekrem Bey (Demiray) yaparken, Meydan Hakemliğini Çömlek Köylü Kara Murat, yağcılığı Paşa Mustafa yürütmüştür.

Edirne'nin ileri gelen devlet ricalinin sahip çıktığı şenlik, 18 Mayıs 1923 Cuma günü dönemin gazetelerinde, "*Alaturka Türkiye Güreş Pehlivanlığı*" başlığı ile yer almış, Sarayıçi mesire alanındaki şenlikte Adalı Halil iki gün boyunca mihmandarlık yapmış, Dar'ül Eytam yararına güreşler tertiplenmiştir. Bu müsabakalarda başa güreşip birincilik alan pehlivanın 25, başaltının birincisinin 15, büyük ortanın birincisi 10, küçük ortanın birincisi 5 lira ödül almıştır.

Kırkpınar Yağlı Güreşlerinin denetiminden sorumlu olan Türkiye İdman Cemiyeti İttifakı (TİCİ) 12. Bölge Müfettişliği, dönem itibari ile aldığı kararla dünya ve Avrupa'da dereceler elde edebilmek adına minder güreşini Türk gençlerine özendirmek ve yağlı güreşlerle uğraşan pehlivanları da minder güreşine kazandırabilmek için 29 Eylül 1928 Cumartesi günü toplanmış ve Trakya bölgesinde "Trakya Türk Serbest Güreş Cemiyeti" kurulması kararını almıştır. Bu politika değişikliğindeki önemli sebep, dünya ve Avrupa minderlerinde derece alarak, ülkenin sadece siyaseten değil, sanat ve

spor alanlarında da gelişmekte olduğunu gösterebilmektedir.

Türkiye’de kalkınma hamlelerinin arka arkaya geldiği bir dönemde 1929 yılına dünya genelinde yaşanan ekonomik sıkıntılar, Türkiye’yi de olumsuz yönde etkilemiştir. Bu sebeple Kırkpınar Yağlı Güreşlerinin tertip edilmesi savaş yıllarının ardından ilk defa zora girmiştir. Yaşanan gelişme üzerine dönemin yöneticileri devreye girerek konu üzerinde çalışmalarda bulunmuşlarsa da istenilen sonuca bir türlü ulaşamayınca, konu Atatürk’e iletilmiş ve netice de verilen talimatla güreşlerin Hilâl-i Ahmer ve Himaye-i Etfal Kurumlarının birlikte tertip etmesi ilkesi benimsenmiştir. Ekonomik bunalımın tertibini zora soktuğu Kırkpınar Yağlı Güreşlerinin organizasyonu görevi de Müze Memuru Necmi (İye), Tekel Dava Takip Memuru Halil (Kuruoğlu), Lalapaşa’lı Tefik (Sülün), Defterdarlık Murakıbi Hafız Rasim (Ertür), Ticaret Odası Kâatibi Ahmet Ekrem (Demiray) Beyler ile Keresteci Rasim Çavuş ve Değirmenci Latif Hocaya verilmiştir.

Dönemin Cumhuriyet idaresi, bundan önceki yıllarda olduğu gibi yine Edirne Kırkpınar Yağlı Güreşlerini ulusal bazda değil, yerel bazda bir başpehlivan seçilen organizasyon gibi değerlendirerek, Türkiye genelini kapsayan bir “başpehlivan”ın seçilmesi adına tekrardan bir faaliyet içerisine girmiştir. Bundan sonra da düzenlenecek yağlı güreş organizasyonunda artık, “Türkiye Başpehlivanlığı” adıyla yoluna devam etmesi gerektiği, eğer Edirne’nin de tertibe alınması halinde, Ankara-İzmir-İstanbul ile birlikte adının “Kırkpınar Yağlı Güreşleri” olarak tekrar değiştirilebileceğinin üzerinde durmuştur. Bu anlamda, Kırkpınar Yağlı Güreşlerine alternatif olarak düzenlenen Ankara’daki yağlı güreş organizasyonunun tertibinde Halkevleri öncül görev üstlenmiştir.

Cumhuriyet’in ilk on yılında yaşanan bu gelişmelerin ardından devlet tarafından Kırkpınar’ında aralarında olduğu spor organizasyonlarına destekler sağlanması, ayrıca 20 Nisan 1932 tarihli, 1070 numaralı tezkire ile de Hilâl-i Ahmer Cemiyet-i Umumiyyesinin, Edirne Şubesi tarafından, 5-6 Mayıs 1932 tarihinde icra edeceği yağlı pehlivan güreşleri için piyasaya sunulan müsabaka biletlerinin 1629 sayılı kanunun 2. Maddesinin (d) bendine göre, eğlence ve hususi istihlak vergisinden muaf tutulmasına da karar verilmiştir.

1936 yılında kurulan Türk Spor Kurumunun genelde sporun, özelde Kırkpınar Yağlı Güreşlerinin üzerinde aldığı tedbirlerin hem seyirci hem sporcu da yarattığı olumlu hava, iki taraftan da katılımın yükselmesini sağlamıştır. Hatta öyle ki, dönemin iktidar partisinin Genel Sekreterliği, Türk Spor Kurumu Başkanı ve Gaziantep Saylavı, General Ali Hikmet Ayerdem’e 10 Mayıs’ta gönderdiği teşekkür mektubunda, “Türk Spor Kurumunun desteği sayesinde, milli sporumuzda görülen ivmenin kayda değer olmaya başladığı, yağlı güreşinde kaynaklarına müracaat ederek, güreşe yeni bir şeyler katmak, bu suretle Güreş Federasyonuna konu ile ilgili müracaatta bulunarak, bu sahalarda tetkikler yapmasının temin edilmesi gerektiği” hakkında görüş ve önerilerde de bulunmuştur.

Türk sporu ve özellikle güreşi için bunca olumlu faaliyete bulunulmasına rağmen Cumhuriyet hükümetlerinin programlarında hiçbir surette, Bayar hükümetine gelinceye kadar spora ilişkin bir program içeriğine rastlanılmamıştır. Aynı zamanda Bayar Hükümeti, doğrudan Kırkpınar Yağlı Güreşlerine değilse de panayıra tesir edecek bir kanun üzerinde çalışmış ve bundan sonra Türkiye’de açılacak her türlü ulusal ve uluslararası panayır ile sergilerin, vergiden muaf tutulmasına dair 2761 numaralı kanunun, 3. Maddesini, 2442 sayılı kanuna ekleyerek, 28 Nisan 1938 tarihinde Bakanlar Kurulu kararı ile yürürlüğe koymuştur.

Bu bağlamda yağlı güreşlerin olimpiyatı kabul edilen Kırkpınar’ın, düzenlenme tarihi bile toplumsal ritüelin yansımasıdır. Türkistan coğrafyasından itibaren kutlana gelen baharın gelişi, tabiatın can bulması, hayatın başlangıcı olarak kabul eden teolojik anlayışı (Hıdırellez/Ederlerzi), 1940’lı yılların sonuna kadar müsabakalarında başlangıcı

saymış bir aktivitedir. İşte bu sebeptendir ki, Kırkpınar geçmişten gelen tüm inanç ve toplum değerlerini güreş geleneğinde birleşmiştir.

Kırkpınar Yağlı Güreşlerine ilişkin üzerinde durulması gereken hususlardan birisi de kemer meselesidir. Kırkpınar'ın ilk resmi kemerini Edirne'ye Beden Terbiyesi Genel Direktörü General Cemal Taner getirmiştir. Kırkpınar'ın ilk kemeri olan Kurtdereli kemerini almak için Tekirdağlı Hüseyin, Afyonlu Süleyman, Babaeskili Mustafa, Şumnulu Arif, Molla Mehmet Lüleburgazlı Akif Ahmet, Manisalı Halil, Karacabeyli Hayati kol bağlamış, mücadeleyi Tekirdağlı Hüseyin pehlivan kazanmıştır.

1950 yılına ulaşıldığında ise Edirne Belediyesi, 1929 yılından sonra ilk defa siyasi bir partinin ya da devlet kurumunun desteği olmaksızın, 589. Tarihi Kırkpınar Güreşlerini tek başına organize etme kararı almıştır. Bunda iktidarın el değiştirmesinin de tesiri vardır. Bilindiği üzere 1929 Dünya Ekonomik krizi sebebi ile Çocuk Esirgeme Kurumu'nun mihmandarlığında ve kısa bir süre de Kızılay'ın katkılarıyla yürütülen faaliyetler, yaşanan iktisadi ve sosyal sıkıntıların aşılmasıyla birlikte organizasyonun öncelikle Halkevlerine ardından yeniden Edirne Belediyesi'nin uhdesine terk edilmesini sağlamıştır.

Yine 1950 yılında Kırkpınar Güreş Komitesi tarafından Tarihi Kırkpınar Yağlı Güreşlerinde meydana gelen ihtilafların önüne geçebilmek, hakem hatalarını en aza indirmek, kuralları ve seçimleri adaletli yapabilmek adına, 10 yıl evvel İstanbul'da yapılan bir kongrenin neticesinde alınan kararlar incelenerek, yağlı güreş müsabakalarının temelleri belirlenmiş, kurallar ve incelikler tespit edilmiş, matbu bir eser dahi hazırlanmıştır. Bu sayede dört yıl önceki raporun ardından ilk defa Kırkpınar Yağlı Güreşleri için yüzyıllardır süregelen sözlü kaidelerin, ritüellerin, prensiplerin yerini kısmi anlamda yazılı usuller almıştır. Özellikle çok partili yaşama geçilmesi ile birlikte zaman zaman Kırkpınar Yağlı Güreşlerine siyaset mücadelesinin, sporun ruhundaki rekabetin dahi önüne geçebildiği tespiti yapılmıştır.

Bunun yanında Kırkpınar Yağlı Güreşlerinin uluslararası nitelik kazanması adına da zaman zaman birtakım girişimlerde bulunulduysa da bunda hiçbir zaman başarılı bir sonuç alınamamıştır. Sadece Cumhuriyet'in ilk yıllarında o da çoğunlukla Bulgaristan'dan olmak üzere katılım sağlanmıştır. Fakat bu da tertibin uluslararası addedilmesi için yeterli olmamıştır. Kırkpınar'ın, 1957 ve 1963 yıllarında uluslararası olması adına yine girişimde bulunulduysa da bu seferde klasik bir Türk organizasyonun da kaybedilecek kemerin, Türk itibarını sarsacağı düşüncesi ve alt yapısında yaşanan yetersizlikler uluslararası tertibin önündeki en önemli engel olmuştur.

1975 yılına gelindiğinde ise Kırkpınar tarihindeki en karanlık devirlerden birisi yaşanmıştır. Kırkpınar'ın yıllardır ötelenen sorunları, bu yıldan itibaren çözümsüzlüğe doğru gidildiğinin ilk işaretlerini pehlivanların boykotu ile vermiştir. Fakat bir süre sonra dönemin idari ve yetkili personelin ivedilikle var olan sorunlara çözüm bulmak yolunda harekete geçmeleriyle sporcular disiplinli ve sürekli antrenman programı, maddi beklentiler ve geleneksel sporlara yatırımların artırılmasıyla spor ve sporculara sahip çıkılmasının yolu açılmıştır.

Söz konusu huzur dönemi fazla sürmemiş, 1980 yılların sonu 1990'lı yılların başında kültürel bir miras olan Kırkpınar Yağlı Güreşlerinin, ülke sporu olmaktan çıkmaya başladığı, sıradan bir organizasyona dönüşme tehlikesi ile karşı karşıya kaldığı görülmüştür. Bu düşüncenin ana sebebi ise seyirciler ve pehlivanlar arasında yöresel gruplaşmaların başlamış olması, pehlivanların ritüelleri yerine getirilme noktasında istekli olmaması, usta-çırak ilişkisinin yozlaşması ve her yerel yağlı güreş organizasyonunda pehlivanların boy atlayabilmesi, güreşlerin süreye endekslenmesi, minder güreşinde olduğu gibi puanlama sisteminin benimsenmiş olması, güreş oyunlardan uzaklaşmaları, pehlivanların yağlı

güreşlerinin pek çok kültürel unsurunu tam olarak bilememesi ya da uygulayamaması da sıkıntıların sebepleri arasında gösterilmektedir. Buna rağmen yine de yağlı güreşlerin gelişip, kalkınabilmesi ve eski muhteşem günlerine dönebilmesi adına da girişimler devam etmektedir.

Umut C. Karadoğan

KAYNAKLAR

Arşiv Kaynakları

BOA. HSD.HSDSABZ. 7.69.1

BOA. AE. SMST. II. 69.7327.0.1.

BOA. BEO. 1133. 84948.1-2.

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi

BCA. Fon Kodu: 490.01 Kutu:1099 Gömlek:16 Sıra:17-18-19-20.

BCA. Fon Kodu:490.01 Kutu:1096 Gömlek:4 Sıra:1.

BCA. Fon Kodu: 30.18.1.2 Kutu: 83 Gömlek: 37 Sıra: 5.

BCA. Fon Kodu: 30.18.1.2 Kutu: 54 Gömlek: 39 Sıra: 20.

Resmi Yayınlar

TBMM Tutanak Dergisi, 3. Dönem, II. Yasama Yılı, Br: 40, C. 9, 04.03.1929.

Sürelî Yayınlar

Gazeteler

Cumhuriyet

Edirne Postası

Hâkimiyet-i Milliye

Millî Gazete

Milliyet

Tercüman-ı Hakikat

Paşaeli

Dergiler

Türk Spor Dergisi

Araştırma Eserleri

Kitaplar

Abdülaziz Bey, **Osmanlı Âdet, Merasim ve Tabirleri**, Yayına Haz: Kazım Arisan-Duygu Arisan Günay, Tarih Vakfı Yurt Yay., İstanbul, 1995.

Bilar, Ender, **Kırkpınar Yağlı Güreşleri Festivali Almanığı**, C.I, Edirne Belediye Başkanlığı Yay., No: 28, Edirne, 2017.

Durmuş, İlhami, **Türk Kültürüne Giriş**, Akçağ Yayınları, Ankara, 2016.

Erdem, Halis, Doğuştan Günümüze Kırkpınar, Ceren Matbaacılık, Genişletilmiş 2.Bsk., Edirne, 2010.

Ertür, Hafız, **Eski Kırkpınar**, Edirne'nin Fethinin 600. Yıldönümü Armağan Kitabı, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yay., Genişletilmiş 2. Bsk. Ankara, 1993.

Evliya Çelebi, **Seyahatname (Kütahya-Manisa-İzmir-Karaman-Adana-Halep-Şam-Kudüs- Mekke-Medine)**, Yay. Haz. Seyit Ali Kahraman, 9. Kitap, C.I, Yapı Kredi Yay., İstanbul, 2011.

Genç, Reşat, "*Kaşgarlı Mahmud'a Göre XI. yüzyılda Türk Dünyası*", **Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü** Yay., No: 147, Seri: A, S. IX, Ankara, 1997.

Gökçe, Cemal, **Kırkpınar Yağlı Güreşleri ve İncelikleri**, Edirne, 1950.

İbn-i Bibi, **Anadolu Selçuklu Devleti Tarihi**, Çev: M. Nuri Gençosman, Ankara, 1941.

Konyalı, İbrahim Hakki, **Konya Tarihi**, Konya Büyükşehir Belediyesi Yay., Konya, 1964.

Kahraman, Atif, **Osmanlı Devleti'nde Spor**, T.C. Kültür Bakanlığı Yay., No: 1697, Ankara, 1995.

Kültürel, Zuhâl, **Türkçe'de Galatat ve Galatat Sözlükleri**, İstanbul, 2000.

Karadoğan, Umut C., **Geçmişten Geleceğe Kırkpınar Yağlı Güreşleri**, Berikan Yay., Ankara, 2020.

Ögel, Baheaddin, **Türklerde Devlet Anlayışı (XIII. yüzyılın Sonuna Kadar)**, Başbakanlık basımevi, Ankara, 1982.

Tayga, Yunus, **Türk Spor Tarihine Genel Bakış**, Yayın No: 87, Başbakanlık Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü, Ankara, 1990.

Yıldıran, İbrahim, **Tarihi Kaynaklar Açısından Türk Spor Kültürü**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Master Tezi), Ankara, 1986.

Makaleler

Ateş, Nevin Yurtsever, "*Tarihi Kırkpınar Güreşleri*", **I. Tarihi Kırkpınar Sempozyumu Kitabı**, Edirne, 2005.

Bars, Mehmet Emin, "*Ak Kağan Destanında Kadın Tipi*", **Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi**, S. 3/3, 2014.

Çenker, M. Emin, "*Eski Kırkpınarlar*", **II. Tarihi Kırkpınar Sempozyumu Bildiri Kitabı**, Edirne, 2007.

Eberhard, W., "*Çin Kaynaklarına Göre Türkler ve Komşularında Spor*", **Ülkü Dergisi**, C. 15, No: 87, İstanbul, 1940.

Türkmen, Mehmet, "Osmanlı Arşiv Belgelerinde: XIV. yüzyıl Bursa Ahmed-i Da'i Mahallesinde İkinci Bir Güreş Tekkesi", **III. Uluslararası Türk Geleneksel Güreş ve Oyunları Sempozyumu Bildiri Kitabı**, K. Maraş, 6-8 Mayıs 2016.

Türkmen Mehmet-Demirhan, Bilal, "Osmanlı Güreş Tekkeleri ve Fonksiyonelliği", **Türk Halklarının Geleneksel Spor Oyunları Kongre Dizisi**, Bişkek-Kırgızistan, 20-22 Kasım 2015.

Yaşa, Recep, "Türk Kültüründe Alp", **Kocaeli Tarih Sempozyumu**, Kocaeli Belediyesi Yayınları, Kocaeli, 2018.

21/11/2024 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/kirkpinar-yagli-guresleri/?pdf=5501> adresinden erişilmiştir